

NÁRODNÍ INFORMAČNÍ A PORADENSKÉ STŘEDISKO
PRO KULTURU

KULTURA ČESKÉ REPUBLIKY V ČÍSLECH

VYBRANÉ ÚDAJE ZE STATISTICKÝCH ŠETŘENÍ

PRAHA 2010

nipos

WWW.NIPOS-MK.CZ

ÚVOD

Národní informační a poradenské středisko pro kulturu (NIPOS) je příspěvkovou organizací Ministerstva kultury a z jeho pověření zabezpečuje státní statistickou službu za oblast kultury.

Statistika kultury se zabývá zjišťováním údajů o činnosti kulturních subjektů zřizovaných orgány státní správy, kraji, obcemi a městy, občanskými sdruženími, obecně prospěšnými společnostmi, církví, podnikatelskými subjekty aj. na základě zákona č. 89/1995 Sb. o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů.

V předkládané brožuře jsou zveřejněny vybrané údaje za následující obory: divadlo, galerie, muzea a památníky, hvězdárny, planetária a astronomické pozorovatelny, veřejné knihovny, památkové objekty zpřístupněné za vstupné, neperiodické publikace a periodický tisk a vydavatelé.

Uvedená data mají informativní charakter, neboť některé zpravodajské jednotky ještě neposkytly vyplněný statistický výkaz. Údaje ekonomické povahy jsou k dispozici pouze za subjekty veřejného sektoru, kulturní subjekty v soukromém sektoru je neposkytují.

Nově je zařazen oddíl „Vývoj vybraných ukazatelů v oblasti kultury v letech 1980-2009“.

KULTURA V ROCE 2009 VYBRANÉ ÚDAJE

	Divadla	Památky	Galerie	Muzea	Hvězdárny	Knihovny veřejné	Neperiodické publikace knihy - počet titulů	Periodický tisk noviny a časopisy počet titulů
Počet šetřených subjektů	130	287	45	427	45	5 432	17 598	1 683
Počet stálých zaměstnanců (přepočtený stav)	7 148	1 744	1 184	4 663	141	5 153	—	—
Počet počítačů připojených na internet	—	550	806	3 575	350	10 164	—	—
z toho přístupných veřejnosti	—	32	36	211	52	10 164	—	—
Vybrané vstupné	864 043 200	777 931 363	36 395 600	337 630 470	—	—	—	—

Divadla (bez stagion)

	2007	2008	2009
Počet divadel	130	133	130
Počet stálých scén v provozu	144	148	142
Kapacita divadel (počet sedadel)	35 796	37 322	34 737
Počet divadelních souborů	141	146	142
Počet titulů v divadel- ním repertoáru	2 116	2 283	2 336
Počet premiér	582	628	600
Počet představení	25 785	25 703	26 244
Počet návštěvníků	5 448 242	5 606 300	5 583 807
Vybrané vstupné včetně některých soukromých divadel	808 820 427	918 696 805	864 043 200

TOP Divadla podle počtu diváků

NÁRODNÍ DIVADLO, PRAHA
NÁRODNÍ DIVADLO BRNO
MĚSTSKÉ DIVADLO BRNO
DIVADLO KALICH - HAMLET PRODUCTION, PRAHA
NÁRODNÍ DIVADLO MORAVSKOSLEZSKÉ, OSTRAVA
STÁTNÍ OPERA PRAHA
DIVADLO J.K.TYLA, PLZEŇ
HUDEBNÍ DIVADLO KARLÍN, PRAHA
JIHOČESKÉ DIVADLO, ČESKÉ BUDĚJOVICE
MĚSTSKÁ DIVADLA PRAŽSKÁ, PRAHA
AGENTURA HARLEKÝN, PRAHA
DIVADLO NA VINOHRADECH, PRAHA
DOCELA VELKÉ DIVADLO, LITVÍNŮV
VÝCHODOČESKÉ DIVADLO PARDUBICE
MORAVSKÉ DIVADLO OLMOUC

Památky zpřístupněné za vstupné (hrady, zámky a další objekty)

	2007	2008	2009
Počet památkových objektů	272	277	287
Počet návštěvníků	12 167 914	11 681 124	11 616 408
Počet zaměstnanců	1 335	1 427	1 744
Počet kulturních akcí	16 557	19 124	14 019
Vybrané vstupné	467 383 557	478 570 042	777 831 363

TOP Hrady a zámky podle počtu návštěvníků

PRAŽSKÝ HRAD, PRAHA

STÁTNÍ ZÁMEK LEDNICE A STÁTNÍ ZÁMEK JANŮV HRAD

STÁTNÍ HRAD A ZÁMEK ČESKÝ KRUMLOV

KATEDRÁLA SV. PETRA A PAVLA

PRŮHONICKÝ ZÁMEK A ARBORETUM

STÁTNÍ ZÁMEK HLUBOKÁ NAD VLTAVOU

STÁTNÍ HRAD KARLŠTEJN

KOSTNICE KUTNÁ HORA-SEDEC

STARONOVÁ SYNAGOGA, PRAHA

ZÁMEK DĚTENICE

STÁTNÍ ZÁMEK KONOPIŠTĚ

STÁTNÍ HRAD PERNŠTEJN

SLEZSKOOSTRAVSKÝ HRAD, OSTRAVA

STÁTNÍ ZÁMEK SYCHROV

STÁTNÍ ZÁMEK KOZEL

STÁTNÍ HRAD BOUZOV

STÁTNÍ HRAD TROSKY

HRAD ČESKÝ ŠTERNBERK

Galerie (muzea výtvarných umění)

	2007	2008	2009
Počet galerií	45	45	45
Počet poboček	40	43	43
Počet expozic	93	98	113
Počet uspořádaných výstav	557	515	538
Počet návštěvníků expozic a výstav	1 783 891	1 574 834	1 700 358
Vybrané vstupné	40 777 571	35 656 942	36 395 600

TOP Galerie podle počtu návštěvníků

NÁRODNÍ GALERIE V PRAZE

MUZEUM UMĚNÍ OLMOUC

GALERIE ZDEŇKA BURIANA, DVŮR KRÁLOVÉ

MORAVSKÁ GALERIE V BRNĚ

GALERIE HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY

GALERIE VÝTVARNÉHO UMĚNÍ V OSTRAVĚ

UMĚLECKOPRŮMYSLOVÉ MUZEUM V PRAZE

STRAHOVSKÝ KLÁŠTER - OBRAZÁRNA - KNIHOVNA, PRAHA

VÝCHODOČESKÁ GALERIE V PARDUBICÍCH

GALERIE SLOVANSKÁ EPOPEJ ALFONSE MUCHY, MORAVSKÝ KRUMLOV

ALŠOVA JIHOČESKÁ GALERIE V HLUBOKÉ N. VLTAVOU

GALERIE JOSEFA LIESLERA KADAŇ

GALERIE MODERNÍHO UMĚNÍ V HRADCI KRÁLOVÉ

DŮM UMĚNÍ MĚSTA BRNA

SEVEROČESKÁ GALERIE VÝTVARNÉHO UMĚNÍ V LITOMĚŘICÍCH

Muzea a památníky

	2007	2008	2009
Počet muzeí a památníků	424	425	427
Počet poboček	244	251	282
Počet expozic	1 720	1 757	1 704
Počet uspořádaných výstav	3 269	3 286	3 307
Počet návštěvníků expozic a výstav	8 574 976	8 011 873	7 859 993
Vybrané vstupné	207 206 434	339 617 040	337 630 470

TOP Muzea a památníky podle počtu návštěvníků

NÁRODNÍ MUZEUM PRAHA

ŽIDOVSKÉ MUZEUM PRAHA

VALAŠSKÉ MUZEUM V PŘÍRODĚ V ROŽNOVĚ POD RADHOŠTĚM

VOJENSKÝ HISTORICKÝ ÚSTAV, PRAHA

PAMÁTNÍK TEREZÍN

MORAVSKÉ ZEMSKÉ MUZEUM, BRNO

MUZEUM MĚSTA BRNA

MUZEUM KOMENSKÉHO V PŘEROVĚ

HORNICKÉ MUZEUM PŘÍBRAM

SLOVÁCKÉ MUZEUM V UHERSKÉM HRADIŠTI

ŠKODA AUTO MUZEUM, MLADÁ BOLESLAV

ČESKÉ MUZEUM STŘÍBRA, KUTNÁ HORA

HORNICKÉ MUZEUM OKD, OSTRAVA

KRAJSKÉ MUZEUM KARLOVARSKÉHO KRAJE, SOKOLOV

REGIONÁLNÍ MUZEUM V KOPŘIVNICI

Hvězdárny, planetária a astronomické pozorovatelny

	2007	2008	2009
Počet hvězdáren	48	45	45
Počet návštěvníků	540 915	531 702	561 298
Počet jednorázových vzdělávacích akcí	12 978	14 270	13 474
Počet návštěvníků jednorázových vzdělávacích akcí	477 593	476 962	532 560
Počet zájmových kroužků	91	83	77
Počet členů zájmových kroužků	907	950	836
Počet počítačů připojených na internet	283	330	350
z toho přístupných veřejnosti	31	58	52

TOP Hvězdárny, planetária a astronomické pozorovatelny podle počtu návštěvníků

HVĚZDÁRNA A PLANETÁRIUM HL.M. PRAHY

HVĚZDÁRNA A PLANETÁRIUM M. KOPERNÍKA, BRNO

HVĚZDÁRNA A PLANETÁRIUM JOHANNA PALISY, OSTRAVA

HVĚZDÁRNA A PLANETÁRIUM V HRADCI KRÁLOVÉ

HVĚZDÁRNA A RADIOKLUB LÁZEŇSKÉHO MĚSTA KARLOVY VARY

HVĚZDÁRNA A PLANETÁRIUM, PLZEŇ

HVĚZDÁRNA A PLANETÁRIUM ČESKÉ BUDĚJOVICE S POBOČKOU NA KLETI

LIDOVÁ HVĚZDÁRNA, PROSTĚJOV

HVĚZDÁRNA VALAŠSKÉ MEZIŘÍČÍ

HVĚZDÁRNA V ÚPICI

HVĚZDÁRNA V ROKYCANECH

HVĚZDÁRNA DK, UHERSKÝ BROD

HVĚZDÁRNA A PLANETÁRIUM, TEPLICE

HVĚZDÁRNA VSETÍN

HVĚZDÁRNA VESELÍ NAD MORAVOU

Knihovny veřejné

	2007	2008	2009
Počet knihoven	5 533	5 437	5 432
z toho zřizovaných MK	2	2	2
zřizovaných kraji	13	13	13
knihovny s neprofesionálními pracovníky	4 749	4 648	4 641
Počet knihovnických jednotek	62 303 632	62 147 226	63 253 656
Počet registrovaných čtenářů	1 458 468	1 447 798	1 397 948
Počet výpůjček	67 394 938	66 744 167	66 861 501
Prostředky na nákup knihovního fondu v Kč	296 710 472	366 621 706	331 018 760
Počet studijních míst	39 056	42 825	44 742
Počet PC pro uživatele	10 319	11 052	11 468
z toho napojených na Internet	9 160	9 926	10 164
Počet zaměstnanců v profesionálních knihovnách	5 174	5 137	5 153

TOP Knihovny základní s neprofesionálními pracovníky podle počtu výpůjček

MÍSTNÍ KNIHOVNA BATELOV
 OBECNÍ KNIHOVNA KUNŽAK
 MÍSTNÍ KNIHOVNA VE VALAŠSKÉ BYSTRICI
 OBECNÍ KNIHOVNA DUBLOVICE
 MÍSTNÍ LIDOVÁ KNIHOVNA V KOSTOMLATECH POD MILEŠOVKOU
 OBECNÍ KNIHOVNA PALKOVICE
 MĚSTSKÁ KNIHOVNA SVÍTKOV
 MÍSTNÍ KNIHOVNA VE VIDČI
 MÍSTNÍ KNIHOVNA DOLNÍ KRUPÁ
 STŘEDISKO HUSTOPEČE NAD BEČVOU

Neperiodické publikace knihy

		2007	2008	2009
Počet vydaných titulů celkem		18 029	18 520	17 598
z toho	školních učebnic	369	575	374
	dětských knih	1 187	1 385	1 367
	vysokoškolských skript a VŠ učebnic	1 602	1 557	1 115
Podle jazyka vydání	česky	15 624	16 100	15 141
	anglicky	803	751	752
	německy	132	104	89
	slovensky	114	180	209

TOP Knihy vydané podle tématiky

LITERÁRNÍ TEXTY

HISTORIE, BIOGRAFIE

ŠKOLSTVÍ, PEDAGOGIKA, VOLNÝ ČAS

STROJÍRENSTVÍ, TECHNOLOGIE, STAVEBNICTVÍ, OBCHOD A ŘEMESLA

POLITIKA, EKONOMIE

PŘÍRODNÍ VĚDY

PRÁVO, VEŘEJNÁ SPRÁVA, SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ A SOCIÁLNÍ PÉČE,

POJIŠŤOVNICTVÍ

LÉKAŘSKÉ VĚDY, ZDRAVOTNICTVÍ

SOCHAŘSTVÍ, VÝTVARNÉ UMĚNÍ, GRAFIKA, FOTOGRAFIE

VŠEOBECNOSTI

FILOLOGIE, JAZYKY, JAZYKOVĚDA

NÁBOŽENSTVÍ, TEOLOGIE

ZEMĚDĚLSTVÍ, LESNICTVÍ, CHOV DOBYTKA, LOV ZVĚŘE A RYBOLOV

MATEMATIKA

Periodický tisk noviny a časopisy

	2007	2008	2009
Počet titulů novin	1 511	1 737	1 683
z toho deníků (vydávané alespoň 4x týdně)	118	126	123
ostatních novin	1 380	1 611	1 560
vydávaných 2 - 3x týdně	4	5	5
1x týdně	101	100	100
méně často	1 288	1 506	1 455
Počet titulů časopisů	3 436	3 950	3 798
z toho pro širokou veřejnost	1 888	2 170	2 061
pro specifické skupiny čtenářů	1 548	1 780	1 737
Podle jazyka vydání			
česky	3 218	3 743	3 644
anglicky	158	148	89

TOP Časopisy podle tematických skupin

ODBORNÉ REVUE (TECHNICKÉ PRO VĚDU A VÝZKUM APOD.)

PRO ŽENY, MUŽE A RODINU

POLITICKÉ, FILOZOFICKÉ, NÁBOŽENSKÉ A KULTURNÍ

CESTOVNÍ RUCH, VOLNÝ ČAS A SPORT

PODNIKOVÉ ČASOPISY

PRO DĚTI A MLÁDEŽ

ČASOPISY ODBORŮ, POLITICKÝCH STRAN, SDRUŽENÍ ATD.

POPULÁRNĚ VĚDECKÉ A TECHNICKÉ

ILUSTROVANÉ, INFORMAČNÍ A REPORTÁŽNÍ

POPULÁRNĚ HISTORICKÉ A ZEMĚPISNÉ

ROZHLASOVÉ, TELEVIZNÍ A FILMOVÉ

ČASOPISY DOBROČINNÝCH ORGANIZACÍ

BULLETINY FARNOSTÍ

Vydavatelé

	2007	2008	2009 **
Počet vydavatelů*	550	785	894
Počet vydaných titulů knih	7 821	11 193	16 082
Náklad	25 905 407	35 833 674	33 903 615
Počet vydaných titulů periodik	1 184	1 905	1 864
Náklad	1 031 (mil.)	1 165, 5 (mil.)	1 134, 5 (mil.)
Počet vydaných audiovideo dokumentů	1049	2 389	2 136
Náklad	4 990 873	16 509 263	11 451 537
Počet vydaných elektronických dokumentů	1577	1 775	1 277
Náklad	51 084	257 104	297 251

* Vydavatelé s hlavní činností

** za rok 2009 byla připočtena data knihoven, které mají vydavatelskou činnost.

**VÝVOJ VYBRANÝCH UKAZATELŮ V OBLASTI KULTURY
V LETECH 1980-2009**

DIVADLA

Ukazatel	Rok								Index		
	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2009	1990/1980	2009/1990	2009/1980	
Počet divadel (bez stagion)	44	43	47	89	118	121	130	1,1	2,8	3,0	
Počet stálých scén	61	61	75	96	121	143	142	1,2	1,9	2,3	
Počet sedadel stálých scén	27 970	27 249	29 063	30 015	30 223	34 863	34 737	1,0	1,2	1,2	
Počet sedadel na 1 tis. obyvatel	2,71	2,64	2,80	2,91	2,94	3,41	3,31	1,0	1,2	1,2	
Počet návštěvníků v tis.	6 863	6 794	5 834	5 247	4 589	4 976	5 584	0,9	1,0	0,8	
Počet návštěvníků na 1 tis. obyvatel	665	657	563	508	418	486	532	0,8	0,9	0,8	
Počet návštěvníků na 1 sedadlo	245	249	201	175	152	143	161	0,8	0,8	0,7	
Počet představení v ČR	x	x	x	18 527	21 997	24 563	26 244				

x nesledováno

Zdroj: NIPOS

Ve sledovaném období se počet divadel zvýšil téměř trojnásobně. Souvisí to se skutečností, že divadlo mohly provozovat i jiné subjekty než ministerstva a krajské národní výbory. Zcela novým fenoménem se stala síť neziskových divadel. Tato divadla fungují jako obecně prospěšné společnosti či občanská sdružení, konečně existuje dynamicky se rozvíjející síť soukromých divadel, provozovaná právníky či fyzickými osobami.

Nutno konstatovat, že v uvedeném přehledu divadel nejsou plně podchycena divadla právě neziskové sféry.

Pomaleji se zvyšoval počet nabízených sedadel (o 24%) a to i proto, že noví provozovatelé po r. 1990 provozovali divadlo v menších prostorách.

V porovnání kapacitním ukazatelům na straně nabídky se vyvíjel počet návštěvníků méně rovnoměrně. V souvislosti s návštěvníckou krizí v 90. letech, která postihla nejen divadla, mezi roky 1980-2001 postupně počet návštěvníků klesal (o 35%). Od r. 2002 se naopak pomalu zvyšoval (do r. 2009 o více než čtvrtinu).

Počet odehraných představení se od r. 1995 do roku 2003 mírně zvyšoval, popř. stagnoval a od r. 2004 poměrně dynamicky narůstal. Mezi lety 1995 a 2009 průměrný počet návštěvníků na 1 představení poklesl z 283 osob na 213 osob.

Jak je z výše uvedeného patrné, ve sledovaných - bez mála - 30ti letech, ukazatelé na nabídkové straně (počet divadel, sedadel, představení) významně vzrostli, zatímco na straně poptávkové (počet návštěvníků) o necelých 20% poklesli.

MUZEA, GALERIE, PAMÁTNÍKY

Ukazatel	Rok										Index		
	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2009	1990/1980	2009/1990	2009/1980			
Počet muzeí, galerií, památníků	239	217	200	333	440	457	472	0,8	2,4	2,0			
Počet expozic a výstav	4 389	4 082	3 293	3 932	4 764	5 420	5 662	0,8	1,7	1,3			
z toho	925	927	696	964	1 492	1 691	1 817	0,8	2,6	2,0			
Počet expozic	3 464	3 255	2 597	2 948	3 285	3 729	3 845	0,7	1,5	1,1			
Počet výstav	15 725	13 336	10 899	8 915	9 323	9 132	9 560	0,7	0,9	0,6			
Počet návštěvníků expozic a výstav (v tis.)	1 523	1 290	1 052	869	908	892	911	0,7	0,9	0,6			
Počet návštěvníků na na 1 tis. obyvatel													

Zdroj: NIPOS

Ve sledovaném období počet muzeí, galerií a památníků a také expozic a výstav vzrostl (téměř dvojnásobně), zatímco počet návštěvníků těchto objektů poklesl (o více než 40 %).

Počet objektů zpočátku klesal, což souviselo s tehdy doznívající integrací muzejních institucí, která začala v 70. letech (z menších městských muzeí se stávaly pobočky muzeí okresních nebo krajských).

V roce 1990 došlo k dalšímu snížení v souvislosti se společenskými změnami započatými v předcházejícím roce. Zanikala různá muzea a památníky revolučních tradic dělnického hnutí i některé galerie podporující tento pohled. Poté však nastal velký boom zakládání dalších muzeí a galerií, který lze bezesporu srovnat s historicky největším rozvojem muzejnictví z konce 19. a počátku 20. stol. (období 1892 – 1910). Zakládání nových muzeí sice pokračuje i nyní, ale jeho tempo je přirozeně již pomalejší a lze předpokládat, že se v dohledné době zastaví.

Intenzivní růst počtu muzeí v letech 1990–2000 byl způsoben procesem částečné dezintegrace sítě muzeí (v některých regionech se městská muzea, jež byla pobočkami muzeí okresních, osamostatnila), zakládáním prvních soukromých muzeí a zejména galerií. V letech 2000–2001 naopak došlo k výraznějšímu poklesu těchto institucí, který souvisel s reformou veřejné správy a deetatizací velkého počtu muzeí s tím, že některá v této souvislosti zanikla. Nová vlna růstu muzeí je patrná od počátku 21. stol. Vedle vznikání dalších galerií se zakládají malá muzea občanských sdružení a fyzických osob, zčásti i obcí. Častěji jde o muzea specializovaná na tradici armády, dopravy, technické památky, řemeslnou výrobu, případně prezentují různé sběratelské obory.

Vzestupný vývoj počtu muzeí a galerií ovlivňuje podstatně změny v počtu stálých expozic muzeí, zatímco počet výstav je s určitými výkyvy v zásadě stálý. Návštěvnost je pouze jedním z výstupů činnosti muzeí, byť nejnepřímějším a s největším dosahem na veřejnost. V r. 1980 muzea a galerie navštívilo více než 15 mil. osob, v této souvislosti je však třeba dodat, že se až do r. 1989 návštěvnost organizovala. Při bližším pohledu na současnou návštěvnost muzeí a galerií je zřejmé, že její vývoj nekorresponduje s růstem výstav a expozic. Zvýšený počet výstav a expozic nemá vliv na vyšší návštěvnost. Je zřejmé, že návštěvníci jdou za kvalitou. Předpokladem pro práci muzeí a udržení roční návštěvnosti na současné úrovni okolo 9,5 mil. návštěvníků jsou proto v první řadě kvalitní sbírky.

KNIHOVNY

Ukazatel	Rok										Index		
	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2009	1990/1980	2009/1990	2009/1980			
Počet knihoven	7 326	6 848	5 838	6 179	6 019	5 920	5 432	0,8	0,9	0,7			
Počet registrovaných čtenářů (v tis.)	1 823	2 053	1 880	1 438	1 523	1 538	1 398	1,0	0,7	0,8			
Počet registrovaných čtenářů na 1 tis. obyvatel	0,18	0,20	0,18	0,14	0,15	0,15	0,13	1,0	0,7	0,7			
Počet výpůjček (v tis.)	54 636	68 230	63 974	57 413	70 401	71 974	66 862	1,2	1,0	1,2			
Počet výpůjček na 1tis. obyvatel	5,29	6,60	6,17	5,56	6,85	7,03	6,31	1,2	1,0	1,2			
Počet návštěvníků knihovny (v tis.)	x	17 316	15 217	14 364	18 188	20 502	22 072		1,5				
Počet návštěvníků knihovny na 1 tis. obyvatel		1,68	1,47	1,39	1,77	2,00	2,06		1,4				
Počet PC pro veřejnost s přístupem na internet	x	x	x	x	1 111	5 894	10 164						
Počet návštěvníků využívajících Internet	x	x	x	x	x	1 752	2 837						

Zdroj: NIPOS

Ve sledovaném období postupně klesal počet veřejných knihoven. Důvodem bylo rušení dlouhodobě uzavřených knihoven obcí a dále reorganizace knihoven spočívající v jejich slučování. Vliv měla transformace veřejné správy spojená se změnou systému financování a fungování tehdejších územních knihovnických celků.

Významnými proměnami prošly i služby veřejných knihoven. V současné době lze hovořit o veřejných knihovnických a informačních službách, které knihovny poskytují. Tyto služby mohou využívat i jiní zájemci, než pouze registrovaní čtenáři. Ukazatel počtu registrovaných čtenářů již není jediným určujícím měřítkem návštěvnosti a využití knihoven. V této souvislosti je pochopitelný pokles počtu registrovaných čtenářů knihoven (od r.1980 o 25%).

Mnoho občanů navštěvuje knihovny i z jiných důvodů než je půjčování knih, např. proto, aby získali informace, zúčastnili se vzdělávacích akcí či kulturních pořadů, výstav a využili veřejného internetu. Počet návštěvníků knihoven se mezi lety 1985-2009 zvýšil téměř o 25%.

Nicméně i přes výše uvedené pokles významu služby půjčování knih, počet výpůjček se ve sledovaném období zvýšil o 21%. Tento vývoj však nebyl rovnoměrný. Nejvíce knih si čtenáři vypůjčili v r. 2004, od tohoto roku se počet výpůjček snižuje (celkově o 9%).

Od počátku 90. let začaly knihovny intenzivně využívat komunikační a informační technologie. Období let 2000-2009 se počet PC v knihovnách zvýšil téměř 6-ti násobně a v tom počet PC napojených na internet vzrostl více než 9-ti násobně. Je nutno dodat, že v knihovnách je velmi často využívána technologie WiFi apod. a tak návštěvníci nejsou odkázáni pouze na PC napojené přímo na internet.

V současné době mají uživatelé knihoven k dispozici také dálkově přístupné služby, které mohou využívat aniž by museli knihovnu osobně navštívit (informace o dostupnosti knih či jiných dokumentů apod.). V r. 2009 tak knihovny vykazaly mimo počet fyzických návštěvníků i 15.8 mil. virtuálních návštěv.

NEPERIODICKÉ PUBLIKACE

Ukazatel	Rok						Index			
	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2009	1990/1980	2009/1990	2009/1980
Počet titulů knih vydaných v roce	4 143	4 004	4 136	8 994	11 965	15 350	17 598	1,0	4,3	4,2
beletrie	608	586	553	3 214	3 281	3 340	4 475	0,9	8,1	7,4
dětské knihy	370	330	273	278	579	866	1 367	0,7	5,0	3,7
školní učebnice, VŠ skripta a učebnice	746	680	1 491	944	1 400	1 776	1 489	2,0	1,0	2,0
Počet vydaných titulů na 1 tis. obyvatel	0,40	0,39	0,40	0,87	1,16	1,50	1,68	1,0	4,2	4,2

Zdroj: NK

Knižní sektor vykazoval až do r. 1990 stabilní počet vydávaných knižních titulů. První nárůst lze zaznamenat v roce 1991 (o 146% oproti roku 1990), k dalšímu nárůstu počtu titulů došlo v r.1994 (o 225%) proti předchozímu roku. Od tohoto roku začíná počet vydaných titulů postupně stoupat až na více než 18 tis. titulů v r. 2008. V r.2009 jejich počet mírně poklesl.

Celkový počet vydaných knih připadajících na tisíc obyvatel se ve sledovaném období zvýšil více než 4krát.

Co se struktury vydávaných titulů týče, nadprůměrně vzrostl podíl beletrie (bezmála dvojnásobně) naopak podíl vydávaných titulů dětských knih poklesl z necelých 9% v r. 1980 na necelých 8% v r. 2009 a podíl učebnic a skript se snížil z 18% na 8,4% (zřejmě i v souvislosti s možností vyhledání příslušných informací na internetu). Co se oborového zaměření vydávaných titulů týče, nejvíce se v současné době vydává knih z oblasti historie a biografie, školství, pedagogiky, strojírenství, technologie, stavebnictví, obchodu a řemesel, dále z oblasti práva, veřejné správy, pojištnictví a lékařství.

Absolutní čísla o počtu vydaných titulů knih sice nic nevyovídají o obratu a ziscích jednotlivých nakladatelství, ale potvrzují skutečnost, že klesající průměrné náklady knih čeští nakladatelé pro zachování stejného objemu finančního obratu kompenzují vydáváním velkého počtu titulů. Ze získaných podkladů z průzkumu v r. 2007 uskutečněného Ústavem pro českou literaturu AV ČR ve spolupráci s Národní knihovnou ČR a za podpory Ministerstva kultury ČR lze usuzovat, že roční objem obchodu s knihami dosahoval více než 11 miliard Kč. Ročně se prodá téměř 57 miliónů výtisků s tím, že průměrná cena knihy činí asi 200 Kč.

PERIODICKÝ TISK

Ukazatel	Rok							Index		
	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2009	1990/1980	2009/1990	2009/1980
Počet titulů novin a časopisů	759	763	1 870	4 380	3 295	4 399	5 481	2,5	2,9	7,2
z toho	18	18	30	75	103	116	123	1,7	4,1	6,8
	x	x	x	3 333	2 480	2 993	3 798			
Počet titulů novin a časopisů na 1 tis. obyv.	0,07	0,07	0,18	0,42	0,32	0,43	0,52	2,6	2,9	7,4

x nesledováno

Zdroj: NK

Ve sledovaném období vzrostl počet titulů periodického tisku. Do roku 1989 vycházelo stabilně okolo 760 titulů časopisů a novin, z toho 18 titulů deníků. Velký nárůst ve vydávání nastal v r. 1990, s rozvojem tržní ekonomiky, kdy se počet titulů zvýšil více než dvojnásobně. Další výrazné nárůsty nastaly v roce 1992 a 1995. V letech 1996–1998 vycházelo stabilně okolo 5 300 titulů. Pokles nastal v r. 1999, kdy se počet vydávaných periodik snížil o 2 tis. titulů a dostal se tak k úrovni předešlých let (3 115). V letech 2001–2004 se počet titulů mírně zvyšuje až na 3 835 titulů v r. 2004. Roky 2006 a 2007 zaznamenávají opět nárůst cca o 1 tis. vydaných titulů. Největší boom je patrný v r. 2008 s 5 687 vydanými tituly, což činí oproti r. 1990 304%. Rok 2009 je v mírném poklesu oproti předešlému roku (o 206 titulů).

Z celkového počtu vydávaných titulů periodického tisku vzrostly v r. 1992 počty titulů deníků zhruba dvojnásobně, dále až do r. 1996 jejich počet mírně klesal. V dalších letech začal stabilně růst až po současnou úroveň přesahující 120 titulů.

Podíl časopisecké produkce, z celkového počtu vydávaných periodik, tvoří časopisy téměř 70%. Co se struktury zaměření časopisů týče, zvýšil se mezi roky 1995 a 2008 podíl časopisů určených pro širokou veřejnost ze 49% na 55%, na úkor časopisů odborně zaměřených.

KINA

Ukazatel	Rok										Index		
	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2009	1990/1980	2009/1990	2009/1980			
Počet kin	2 135	2 015	2 127	1 120	874	752	735	1,0	0,4	0,3			
Počet sedadel	608 101	573 000	553 000	320 000	278 000	255 000	240 000	0,9	0,4	0,4			
Počet obyv. na 1 sedadlo	16,98	18,03	18,74	32,28	36,95	40,13	43,71	1,1	2,3	2,6			
Počet představení	579 473	557 000	494 480	187 369	197 607	318 212	403 198	0,9	0,8	0,7			
Počet diváků (v tis.)	60 674	57 198	36 361	9 253	8 719	9 479	12 469	0,6	0,3	0,2			
Počet diváků na 1 představení	140,71	102,69	73,53	49,38	44,10	29,79	30,93	0,5	0,4	0,2			

Zdroj: MK, UFD

V období let 1980-2009 sledované ukazatele v oblasti kina významně poklesly, ale vývoj nebyl jednoznačný. Zatímco se kapacitní ukazatel počtu sedadel stále snižoval, počet představení se snižoval pouze do r. 1998 a počet diváků do r. 1999. V dalších letech počty představení i diváků narůstaly, avšak nedosáhly výchozí úrovně r. 1980 (počet představení činil v r. 2009 necelých 70% a počet diváků více než 20% úrovně r. 1980).

Co se kapacity kin týče, od 90.let se prosazuje rozvoj vícesálových kin, což znamená, že při poklesu počtu kin počet pláten, popř. sálů, v nichž se promítá (od r.2000) neklesá. Relativně vysoký počet sedadel je způsoben také provozem letních kin, která uvádějí min. počet představení ročně, ale mají téměř třetinový podíl kapacity (počtu sedadel).

Vývoj počtu diváků je odrazem změn společenských podmínek po r. 1989. Nejnižší úroveň dosáhla návštěvnost kin v r. 1999, poté se začala zvyšovat. Výjimkou byl pouze r. 2005, který byl poznamenán celosvětovou krizí nabídky atraktivních filmů. Se stabilizací návštěvnosti se zvyšovaly i průměrné ceny vstupného a již v r. 2003 překonal roční obrat kin poprvé v historii hranici 1 mld.Kč (pod kterou opět klesl pouze v r. 2005).

Vývoj návštěvnosti kin ve sledovaném období byl ovlivněn také rozvojem záznamových technologií, které umožnily šířit filmy na přenosných záznamových nosičích. Rozvoj počítačové technologie dále umožnil sledovat AV díla z celého světa prostřednictvím internetu v libovolném čase a prostoru. Počítačové hry se svým grafickým vybavením často blíží filmům a mnoha mladým lidem jsou bližší svoji interaktivitou. Kina tak nejprve ztratila své výsadní postavení zprostředkovatele západní kultury a následně filmů jako takových. Postupně sice přestala být nejlevnějším způsobem trávení volného času, avšak nikdy neztratila svoji roli místa, kde se lidé setkávají s kulturou a zábavou.

PAMÁTKY ZPŘÍSTUPNĚNÉ ZA VSTUPNÉ

Ukazatel	Rok								Index		
	1980	1985	1989	1995	2000	2005	2009	1989/1980	2009/1989	2009/1980	
Počet hradů, zámků a ostatních památek za vstupné	138	147	126	185	197	269	287	0,9	2,3	2,1	
Počet návštěvníků (v tis.)	7 014	7 044	8 874	8 693	9 090	11 797	11 616	1,3	1,3	1,7	
Počet návštěvníků na 1 tis.obyv.	679,19	681,44	856,40	841,49	884,84	1 152,73	1 107,22	1,3	1,3	1,6	

Zdroj: NIPOS

Ve sledovaném období let 1980 – 2009 počet hradů, zámků a ostatních památek zpřístupněných za vstupné vzrostl více než dvojnásobně. Pomaleji (o 66 %) se zvýšil počet návštěvníků těchto památek. Vyšší nárůst počtu památek se - v souvislosti s nápravou vlastnických vztahů v této oblasti a s rozvojem tržní ekonomiky - datuje od devadesátých let.

Postupně, popř. s malými výkyvy se zvyšoval počet návštěvníků památek. Při porovnání návštěvnosti na 1 objekt však dochází k pozvolnému poklesu návštěvníků. Souvisí to nejen s atraktivností jednotlivých objektů, ale i s možnostmi zajištění dalších doprovodných kulturních akcí a také s turistickým ruchem (včetně zahraničních návštěvníků).

Pokud je objekt v nabídce cestovních kanceláří a poskytuje zajímavé hudební, divadelní, příp. jiné doprovodné akce, má vyšší návštěvnost než objekt, který se v nabídkách cestovních kanceláří nevyskytuje nebo kde se nic neděje.

ROZHLASOVÉ VYSÍLÁNÍ

Ukazatel	Rok							Index		
	1980	1985	1990	1995 ¹⁾	2000	2005	2008	1990/1980	2008/1990	2008/1980
Odvysílaných hodin celkem (v tis. hod.)	32 325	39 874	39 604	281 506	369 690	559 989	639 857	1,23	16,16	19,79
z toho podíl:										
kulturně orientované pořady (%)	68,6	69,6	66,3	52,1	57,6	69,4	71,8	0,97	1,08	1,05
zpravodajské, publicistické, dokumentární a vzdělávací pořady (%)	31,4	30,4	33,7	13,7	18,1	10,6	15,1	1,07	0,45	0,48
reklamní pořady (%)				4,3	5,0	5,5	5,5	.	.	.

¹⁾ Vysoký nárůst počtu odvysílaných hodin je způsoben zařazením nově vzniklých soukromých stanic

²⁾ TV Nova nedala souhlas s publikováním svých údajů

Zdroj: ČSÚ

TELEVIZNÍ VYSÍLÁNÍ

Ukazatel	Rok								Index		
	1980	1985	1990	1995	2000 ²⁾	2005 ¹⁾	2008	1990/1980	2008/1990	2008/1980	
Odvysílaných hodin celkem (v tis. hod.)	6 481	7 042	13 655	15 369	24 168	342 309	388 766	2,11	28,47	59,99	
z toho podíl:											
kulturně orientované pořady (%)	39,5	38,5	41,1	38,3	52,0	53,5	45,2	1,04	1,10	1,14	
zpravodajské, publicistické, dokumentární a vzdělávací pořady (%)	53,9	54,7	48,0	34,3	33,1	28,2	36,1	0,89	0,75	0,67	
reklamní pořady (%)	2,3	2,4	2,5	0,4	3,7	4,6	4,8	1,09	1,92	2,09	

¹⁾ Vysoký nárůst počtu odvysílaných hodin je způsoben zařazením nově vzniklých soukromých stanic

²⁾ TV Nova nedala souhlas s publikováním svých údajů

Zdroj: ČSÚ

V průběhu sledovaných let došlo k výraznému nárůstu počtu odvysílaných hodin rozhlasového i televizního vysílání, a to zejména v souvislosti se vstupem soukromých držitelů licencí k vysílání na mediální trh.

V případě rozhlasu se tak stalo již po roce 1990 a v případě televize později, po roce 2000.

Co se týče vývoje struktury vysílacího času, byla ovlivněna právě výše zmíněným vznikem tržního prostředí v devadesátých letech. V souvislosti s pojetím rozhlasu a televize jako významných prostředků šíření kultury a vzdělání lze říci, že se nevyvíjela jednoznačně příznivě.

Podíl kulturně orientovaných pořadů se sice mírně zvýšil, zejména se to týkalo televizního vysílání, ale podíl zpravodajských, vzdělávacích apod. pořadů ve struktuře obou vysílání značně poklesl (předešlým po roce 1990). Při snížení váhy těchto pořadů na polovinu v případě rozhlasu, až na dvě třetiny v případě televize, tj. v relativním vyjádření však nelze zapominat, že absolutně – s ohledem na značný nárůst celkového vysílacího času – odvysílaný počet hodin zmíněných pořadů také vzrostl.

Na druhé straně se rychle zvyšovala váha reklamních pořadů ve vysílání. Ta v rámci televizního vysílání dosáhla téměř dvacetinu vysílacího času, zatímco v případě vysílání rozhlasového ji dokonce překročila.

NÁRODNÍ INFORMAČNÍ A PORADENSKÉ

STŘEDISKO PRO KULTURU • příspěvková organizace ministerstva kultury má dnes víc než stoletou historii. Jejím prvním předchůdcem byl Svaz osvětový, založený v roce 1905, následoval Masarykův lidovýchovný ústav, Osvětový ústav a Ústřední dům lidové umělecké tvořivosti v roce 1972 sloučené do Ústavu pro kulturně výchovnou činnost. Dnešní NIPOS byl zřízen rozhodnutím ministra kultury k 1.1. 1991.

Základním posláním NIPOS je podpora rozvoje kultury, především rozvoje kulturněspolečenských a tvůrčích aktivit občanů v místech a regionech, se zřetelem k oblasti neprofesionálních uměleckých aktivit a k veřejnému užití autorských děl, poskytování informačních služeb a odborných konzultací orgánům a pracovníkům územní samosprávy, státní správy, občanských sdružení, právníkům i fyzickým osobám a dalším subjektům, působícím v místní a regionální kultuře, a to na základě soustavného vytěžování teoretických a praktických poznatků z analytické a výzkumné činnosti v oblasti kultury, z vlastního výzkumu a s využitím odborných znalostí z různých oborů umělecké činnosti.

Odborná činnost NIPOS je zaměřena rovněž na získávání a analýzu poznatků o obecné úloze a postavení veřejných služeb kultury v sociálně-ekonomickém rozvoji regionů.

NIPOS je odborným pracovištěm pro rozvoj neprofesionálních uměleckých aktivit a estetické výchovy dětí, mládeže a dospělých a další vzdělávání ve vybraných uměleckých oborech. Zejména v této oblasti navazuje mezinárodní kontakty včetně mezinárodních nevládních organizací.

Z pověření MK je řešitelem rezortní státní statistické služby.

NIPOS se skládá ze čtyř odborných útvarů.

útvár pro neprofesionální umělecké aktivity

www.artama.cz

- Odborný garant a spoluřadatel celostátních přehlídek a festivalů
- Řešitel projektů v oblasti výzkumu společenských věd
- Konzultant v jednotlivých uměleckých oborech:
  - dětské estetické aktivity
  - divadelní obory
  - foto a film
  - hudební a taneční obory
- Vydavatel odborných publikací a periodik
- Pořadatel odborných seminářů a dílen
- Zpracovatel odborných expertiz
- Tvůrce databáze českého amatérského divadla:

www.amaterskedivadlo.cz

Centrum informací a statistik kultury

- Garant státní statistické služby za oblast kultury
- Zpracovatel statistiky oborů: audiovizuální díla, divadla, galerie, muzea a památníky, hudební soubory, hvězdárny, planetária a astronomické pozorovatelný, veřejné knihovny, památkové objekty zpřístupněné za vstupné, výstavní činnost v oblasti profesionálního výtvarného umění a architektury, neperiodické publikace a periodický tisk
- Tvůrce databází úřadů a kulturních subjektů zřizovaných orgány státní správy, kraji, obcemi a městy, nestátními neziskovými organizacemi a podnikatelskými subjekty
- Poskytovatel statistických dat a informací z budovaných databází
- Veřejná knihovna se specializovaným fondem zaměřeným na teorii a legislativu kultury, sociologii, psychologii, historii, ekonomii a amatérské umění

útvár se specializací na ekonomiku a právní normy v oblasti kultury

- zajišťuje odborný servis pro:
  - knihovny, muzea, galerie, kulturní domy, osvětové besedy atd.,
  - obce, města, kraje a jimi zřizované příspěvkové organizace,
  - občanská sdružení a individuální uživatele
- poskytuje individuální odborné konzultace
- zpracovává odborné expertizy
- zpracovává a publikuje výzkumné studie
- pořádá vzdělávací akce
- zpracovává a publikuje data o financování kultury
- analyzuje financování kultury z veřejných rozpočtů
- vytváří specializované databáze
- je zapojen do Programu obnovy venkova
- se podílí na Strategii udržitelného rozvoje
- monitoruje podporu kultury v Evropské unii
- vyhledává a publikuje informace užitečné pro kulturu
- zpracovává koncepce a projekty rozvoje kultury

místní kultura

útvár vydávající internetový časopis

- vytváří internetový magazín pro kulturní život v místech a regionech
- zpracovává, vyhledává a publikuje články, komentáře, zprávy, obecné studie, zajímavosti, projekty, inspirace a názory

www.mistnikultura.cz

Vybrané publikace NIPOS

CESTA K PŘEDNESU ANEB PRŮVODCE PRO PEDAGOGY A MLADÉ RECITÁTORY • Emílie Zámečnicková

DIVADLA SVÍTÍCÍ DO TMY

nesoustavné nahlédnutí do historie malých neprofesionálních scén 70. let 20. století

DIVADLA SVÍTÍCÍ DO TMY II

nesoustavné nahlédnutí do historie malých autorských neprofesionálních scén 80. let 20. století.

HERECKÉ TECHNIKY A ZDROJE HERECKÉ TVORBY

příručka pro adepty a studenty herectví • Václav Martinec

MALÝM ZPĚVÁČKŮM

sborník písní pro menší děti (noty)

OSVĚTOU K SVOBODĚ • Zdeněk Jírový

jedna z cest české kultury k současnosti

PÓDIA Z KRABIČKY

nesoustavné nahlédnutí do historie malých neprofesionálních scén 60. let 20. století (včetně 5 CD)

TANEČNÍ TVORBA PRO DĚTI A S DĚTI

Ludmila Rellichová

TANEČNÍ VÝCHOVA PRO PŘEDŠKOLNÍ DĚTI

Lenka Švandová

NIPOS

Blanická 4, POB 12 • 120 21 Praha 2

Tel.: 221 507 900 • Fax: 221 507 929

objednávky na www.nipos-mk.cz/publikace

e-mail • nipos@nipos-mk.cz

knihovna NIPOS, on-line katalog • www.nipos-mk.cz

WWW.NIPOS-MK.CZ

NÁRODNÍ INFORMAČNÍ
A PORADENSKÉ STŘEDISKO
PRO KULTURU

BLANICKÁ 4, POB 12
120 21 PRAHA 2
TEL.: 221 507 900
E-MAIL: NIPOS@NIPOS-MK.CZ

NIPOS 2010